Gabriela DUDA
Universitatea Petrol–Gaze din Ploieşti

SEMANTICA DEZASTRULUI

Presa scrisă şi audio-vizuală cunoaşte, în ultimii ani, o tendinţă tot mai accentuată de ştergere a diferenţelor dintre „presa serioasă" şi „presa populară", ceea ce, în România cel puţin, s-a tradus, la unele ziare (*Evenimentul Zilei*, *România liberă*), prin regândirea politicii editoriale în sensul unei diversificări tematice şi a unei mai mari flexibilităţi a discursului jurnalistic, iar la televiziunile private prin tabloidizarea emisiunilor de ştiri. Tendinţa de „relaxare" a discursului jurnalistic nu a trecut neobservată, cercetătorii fenomenelor media din spaţiul românesc înregistrând fie consecinţele directe asupra modului de selectare şi prelucrare a elementelor informaţionale în cazul ştirilor[1], fie modificări importante la nivelul discursului jurnalistic, ocultat de o clişeizare compactă, expresie a unei aşa-zise noi limbi de lemn[2], diferită de cea articulată în anii totalitarismului, totuşi nu mai puţin primejdioasă pentru că ecranează comunicarea eficientă.

Alături de viaţa publică şi privată a vedetelor, domeniu predilect al presei mondene şi de scandal, evenimentele sportive, în special cele din lumea fotbalului, reclamă sistematic tabloidizarea[3], devansând cu mult alte zone ale realităţii, de interes pentru opinia publică: politica, evenimentele sociale, economice.

Una dintre cele mai evidente consecinţe ale reorientării către o variantă „soft" în prezentarea ştirilor în presa scrisă şi în cea audio-vizuală este şi tratamentul în cheie melodramatică a evenimentelor selectate, ceea ce presupune adoptarea unor strategii persuasive cu impact maxim asupra publicului cititor. Chiar şi un domeniu ca cel economic, care, prin definiţie, se remarcă prin sobrietate şi eficienţă comunicaţională, poate fi tratat în presă dintr-o perspectivă melodramatică: planul iniţiat de ţările-locomotivă ale Uniunii Europene de susţinere a monedei comunitare, euro, a fost numit de jurnalişti „şoc şi groază" (cf. *Planul „şoc şi groază" ridică moralul euro*, EvZ, 11. 05. 10).

Persuasiunea pe care o implică orientarea spre registrul melodramatic nu se poate realiza fără a pune în mişcare resortul pasiunilor, al sentimentelor puternice, al aprehensiunilor care îi animă pe oameni, cu alte cuvinte, fără a se face recurs la principiul întemeietor al presei de tip popular, anume „ştirile se reduc la emoţii":

> Estetica melodramei, în toate mijloacele de comunicare, inclusiv în presa populară, prezintă lumea ca şi cum ar fi guvernată de forţe şi valori morale şi emoţionale, iar persoanele şi evenimentele deopotrivă tind să fie descrise ca reprezentări sau exemple ale unui univers mitic, etern, de necontrolat, care susţine tot ceea ce se întâmplă[4].

Între exigenţa relatării cât mai adecvate la realitate – ceea ce ar împlini satisfăcător dezideratul exprimării adevărului – şi tentaţia senzaţionalismului se creează o tensiune, vizibilă în selecţia termenilor de caracterizare a realităţilor comentate. Între aceştia, un loc important îl deţin termenii care fac parte din câmpul lexical[5] „nenorociri majore", cu o frecvenţă semnificativă în discursul jurnalistic de relatare. În structura ierarhizată a acestui câmp, *dezastru*, *calamitate*, *cataclism*, *catastrofă*, *flagel*, *urgie* sunt termeni hiperonimici, generici, faţă de care *avalanşă*, *cutremur / seism*, *genocid*, *tsunami*, *uragan*, *viitură* sunt termeni hiponimici[6], specifici.

BDD-A3146 © 2010 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:28 UTC)

În afară de semul comun „cu consecințe distrugătoare foarte grave”, care unește toți acești termeni într-un câmp lexical, termenii hiponimici se grupează în subclase, în funcție de anumite seme variabile / specifice[7]. Un termen poate fi inclus simultan în mai mult subclase, în funcție de semul variabil luat în considerație:

– subclasa *seism*, *tsunami*, *uragan*, *viitură* este caracterizată prin semul „provocat de cauze naturale”; *genocid* este definit prin semul „provocat de cauze umane”;

– termenii *avalanșă* și *genocid* se caracterizează prin semul „cu consecințe distrugătoare asupra oamenilor”; celelalte hiponime ale câmpului lexical „nenorociri majore” au ca sem diferențiator „cu consecințe distrugătoare asupra oamenilor și a mediului natural / construit”;

– subclasa *cutremur / seism*, *tsnuami*, *uragan* este caracterizată prin semul „intensitate variabilă”, în timp ce subclasa *avalanșă*, *genocid*, *viitură*, prin semul „intensitate maximă”.

Indiferent de tipul de discurs – presă scrisă sau audio-vizuală –, tratamentul termenilor din câmpul lexical „nenorociri majore” este diferențiat și complex; distingem două posibilități de întrebuințare a acestor termeni:

a) cu sens denotativ, ceea ce înseamnă că termenii acoperă exact realitățile desemnate;

b) cu sensuri contotative. Întrebuințarea ca hiperbole a acestor substantive presupune și considerarea lor ca metafore[8] și, în acest caz, avem de-a face cu metafore hiperbolizante[9]. Foarte frecventă este și întrebuințarea substantivelor din seria „dezastru” ca metafore propriu-zise, atunci cînd are loc un transfer de nume de la domeniul „nenorociri majore” la alt domeniu al realității (umane sau obiecutale).

Petru alte precizări sunt necesare. În primul rând, nu toți termenii din câmpul lexical „nenorociri majore” sunt reprezentativi pentru limbajul jurnalistic: de exemplu, termenii generici *prăpăd* și *grozăvie*, care aparțin limbajului popular, termenul hiponim tornadă este folosit foarte rar cu sens figurat și, de aceea prezintă un interes limitat în această discuție. În al doilea rând, termenii acestui câmp lexical manifestă o disponibilitate variabilă față de întrebuințarea cu sens figurat; sunt susceptibili de un uzaj hiperbolizant sau metaforic mai ales termenii specifici. În al treilea rând, în cazul unor termeni, anumite valori metaforizante sau hiperbolizante s-au fixat ca formule de caracterizare pentru anumite domenii, favorizând clișeizarea. Aș fi reticentă în a caracteriza asemenea uzaje drept manifestări ale unei „noi limbi de lemn” (jurnalistică, de data aceasta), pentru că acest concept, cel puțin în accepția pe care l-au dat Orwell și, mult mai târziu, Françoise Thom, presupune existența unui proiect ideologic ocultat de cuvinte: realitatea descrisă prin cuvinte nu are, de fapt, nicio legătură cu planul referențial la care cuvintele pretind că se raportează. Dacă un jurnalist folosește formularea „viitura le-a luat oamenilor toată agoniseala de-o viață”, el nu contrazice/anulează neapărat realitatea prin cuviinte. Problema este aceea că *jurnalistul folosește întotdeauna aceleași cuvinte pentru a caracteriza aceleași realități*. În consecință, din punct de vedere lexical, orice limbă de lemn presupune inevitabil clișeizarea compactă, dar nu orice formă de clișeizare poate fi echivalată cu o limbă de lemn. În al patrulea rând, doar întrebuințările cu sens metaforic sau hiperbolizant, eventual metaforele hiperbolizante, care intră aproape obligatoriu în constituția discursului tabloidizant, reprezintă elemente de caracterizare a melodramei jurnalistice.

Termeni generici

Dezastru

Termenul *dezastru* primește în DEX definiția „nenorocire mare”; ca sinonim este indicat termenul *catastrofă* (p.294). În DSLR, *dezastru* intră în seria de sinonime formată din termenii generici *calamitate, catastrofă, flagel, urgie* etc. (p. 235).

BDD-A3146 © 2010 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:28 UTC)

a) Situaţiile în care termenul *dezastru* este folosit în presă cu sens propriu sunt foarte numeroase; în această situaţie, termenul este determinat, de cele mai multe ori, de un adjectiv relaţional[10], care indică domeniul de activitate cu posibile accidente de mari proporţii:

– *Dezastru ecologic în SUA, o platformă petrolieră a explodat* (www.realitatea.net, 23.04.10);
– *Marea Britanie, în pragul unui dezastru ecologic* (www.ecomagazin.ro, 27.04.10);
– *Dispar albinele: Duc pesticidele la un dezastru biologic?*(www.ziare.com, 3.05.10);
– *Dezastru aviatic in Brazilia* (www.ziaruldeiasi.ro,, 19. 07. 07);
– *DEZASTRU PISCICOL PE LACUL LATEŞ* (www.monitorulneamt.ro, 6.08.09).

b) În cazul întrebuinţării ca metaforă hiperbolizantă, termenul „dezastru" apare fie nedeterminat (în special în discursul jurnalistic sportiv)

– „FC Timişoara – CFR Cluj 0-3! Dezastru pe teren, violenţe în tribune, galeria dezlănţuită!" (www.agenda.ro, 13. 06. 09);
– „Mihai Stoichiţă se teme de încă un dezastru cu Astra, după meciul pierdut la Alba Iulia." (www.prosport.ro, 10);
- *UMILINŢĂ. RUŞINE. DEZASTRU. FCM BACĂU !!!* (FCM Bacău – FC Snagov 2 la 4) (www.bacauexpres.ro, 24. 04. 2010),

fie determinat de un adjectiv relaţional sau de indicarea domeniului de aplicaţie a caracterizării:

– *Dezastru muzical: Loredana cântă cu Salam* (www.muzicabuna.ro, 18. 05. 09);
– „Presa germană de ieri a calificat la unison, înfrângerea suferită de coaliţia condusă de Angela Merkel drept un «dezastru» [...] electoral" (EvZ, 11. 05. 10);
- *Dezastru pentru PNL în Maramureş* (www.opiniicetatenesti, 26. 04. 2010);

Există contexte în care distincţia dintre întrebuinţarea cu sens denotativ şi cea cu sens conotativ, ca hiperbolă, a termenului *dezastru* este dificilă. De fapt, aceasta este o dificultate care poate apărea în cazul tuturor termenilor generici, care au în constituţia lor semantică semul „intensitate maximă":

– *Sindicaliştii acuză dezastrul din Sănătate* (CR, 5. 05. 10);
- *Neacreditarea spitalului judeţean* [din Botoşani] *ar fi un dezastru pentru judeţ* (www.jurnalulbtd.ro, 13. 04. 10);

Dificultatea de a decide asupra întrebuinţării cu valoare hiperbolizantă a termenului constă în aceea că în definirea hiperbolei, ca figură de gândire, intră şi componenta deciziei subiective de comunicare a vorbitorului[11]. În cazul jurnaliştilor, dacă aceştia supralicitează cu scop persuasiv (eventual, manipulatoriu), amplificând peste măsură în mod conştient gravitatea situaţiilor descrise, atunci se poate vorbi de un posibil tratament hiperbolizant al termenului. Dacă însă jurnaliştii nu supralicitează, iar calificarea prin termenul *dezastru* implică specificarea „situaţie cu consecinţe extrem de grave", iar termenul are o funcţie pur descriptivă, atunci avem de-a face cu întrebuinţarea cuvântului cu sens denotativ. În ambele exemple, *dezastru* apare în titlu; ţinând seama de funcţia persuasivă a titlului, s-ar putea deduce că utilizarea susbtantivului *dezastru* le aparţine jurnaliştilor. În primul articol, calificarea situaţiei din sistemul românesc de sănătate ca „dezastru" o face Dumitru Costin, preşedintele BNS; jurnalistul doar preia termenul. În al doilea articol, caracterizarea ca

BDD-A3146 © 2010 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:28 UTC)

„dezastru" a neacreditării spitalului județean din Botoşani este pusă pe seama directorului de la Direcția de Sănătate Publică a județului, dar declarația medicului nu este reprodusă în cuprinsul articolului; cu toate acestea, există în articol suficiente elemente cu caracter descriptiv (referitoare la consecințele foarte grave ale neacreditării spitalului), care să îndreptățească recursul la specificarea amintită. De aceea, în asemenea cazuri, avem mai curând utilizarea cu sens denotativ decât cea cu sens figurat, hiperbolizant, a termenului *dezastru*.

Întrebuințat cu sens denotativ, cât şi cu sens conotativ, *dezastru*, ca de altfel şi ceilalți termeni generici, apare cu frecvență foarte mare în titlu; jurnalistul mizează pe impactul emoțional şi, în consecință, persuasiv, maxim pe care un asemenea termen îl are asupra cititorului. În raport cu titlul care conține termeni ca *dezastru*, *calamitate*, *cataclism*, *catastrofă* etc., textul intitulat nu face decât să explicitеze folosirea unor asemenea termeni generici şi, într-un fel, să-l motiveze pe cititor să parcurgă articolul.

Termenul *dezastru* cunoaşte în limbajul familiar o întrebuințare specifică, ca metaforă, atunci când se aplică persoanelor („Eşti un dezastru!"); o extensie a acestui tip de transfer semantic are loc în limbajul jurnalistic, dacă realitățile obiectuale sunt caracterizate ca „dezastre":

– *Drumuri Sapard – un adevărat dezastru* (www.fonduri-finantari.eu, 14. 01. 10).
- *Asociația „Salvați Bucureştiul": Capitala – un dezastru urbanistic* (www.stiri.itbox.ro, 12. 03. 08).

Calamitate

Termenul este definit în DEX ca „nenorocir, dezastru care loveşte o comunitate" (p.126).
a) Spre deosebire de alți termeni generici din câmpul lexical „nenorociri majore", *calamitate* apare foarte frecvent, cu sens denotativ, ca determinant pentru substantivele *asigurare, pericol, prag, stare, zonă:*

- *Stare de calamitate în Timiş?* (www.agenda.ro, 21.08.08);
- *Suntem tot mai aproape de starea de calamitate în agricultură* (www.ştirileprotv.ro, 3.06.09);
- *Mai mulți fermieri din județul Vaslui, [...] au dat în judecată Guvernul şi Ministerul Agriculturii, deoarece nu a fost declarată stare de calamitate în acestă parte a țării [...]* (www.money.ro, 26.11.09);
- *Triumful banului în vreme de calamitate* (www.obiectiv.ro, 29.06.10)

Este semnificativă frecvența cu care termenul *calamitate* este invocat în limbajul jurnalistic ca descriptor pentru un domeniu economic ca agricultura, supus, prin natura activităților desfăşurate, variațiilor climatice dezastruase.

- *Calamitate!* (www.gds.ro, 26.05.09);
- *Guvernul: Calamitate în agricultură în 34 județe şi despăgubiri de 500 mil.lei* (www.mediafax.ro, 3.07.10);
- *Agricultura "de calamitate"– cea mai rodnică îndeletnicire a băieților deştepți* (F,30.07.09).

b) Ca metaforă hiperbolizantă, termenul „calamitate" (ca şi dezastru) apare predilect în jurnalismul sportiv: *În Africa de Sud e dezastru. O calamitate!* (www.susa de ştiri.ro, 10.06.10).
Un comportament conotativ similar cu termenul *dezastru* îl are substantivul *calamitate*, atunci când este utilizat metaforic pentru a caracteriza persoana; şi în acest caz, limbajul jurnalistic preia un uzaj frecvent în limbajulcomun familiar: *Green* [antrenor] *e o calamitate!* (www.spot.ro, 16 06.10).

BDD-A3146 © 2010 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:28 UTC)

Catastrofă

În DEX termenul este definit ca „eveniment tragic de mari proporţii, cu urmări dezastruase"; ca sinonime sunt indicaţi termenii: dezastru, nenorocire, calamitate şi tragedie. (p.144)

a) Cu sens denotativ, termenul *catastrofă* apare întotdeauna în limbajul jurnalistic însoţit de un adjectiv relaţional sau de specificarea domeniului de aplicaţie. Există, ca şi în cazul termenului *dezastru*, un număr limitat de adjective care pot fi ataşate termenului *catastrofă*: *aviatic*, *feroviar*, *demografic*, *umanitar* etc. Mai important este să observăm că sintagmele compuse din substantivul *catastrofă* + adjectiv relaţional indică întotdeauna întrebuinţarea cu sens denotativ, a substantivului:

– *Impactul groaznic de La Scînteia, decretat „catastrofă feroviară"* (www.newsiasi.ro, 14. 08. 09);
– *Catastrofă feroviară cu un transport Dacia* (www.presaonline.ro, 18. 06. 10);
– *Inventatorul pilulei deplânge „catastrofa" demografică* (www.catholica, 14. 01. 09);
– *Dupa criza economică, ne paşte catastrofa financiară!*(www.apropo.ro, 8.01. 2010).

Întrebuinţarea termenului *catastrofă* cu sens propriu, fără o altă determinare adjectivală este mult mai puţin uzitată:

– *Tăierea pădurilor din România a atins nivelul de catastrofă şi în ariile protejate* (**www.euroactiv.ro**, 19. 06. 08).

b) În special jurnalismul sportiv sau presa mondenă uzează şi abuzează de termenul *catastrofă* ca metaforă hiperbolizantă:

– „[...] va fi o catastrofă dacă nu vom învinge România, dar nu trebuie să ne pierdem dinainte încrederea în forţele noastre. [...], a spus Malouda, pentru L'Equipe" (www.info-sport.ro, 2. 09.09);
– „Mihai Stoichiţă: «Pare catastrofă, dar nu e»" (www.indexstiri.ro, 19.04.2010)
– „Debutul lui Kylie Minogue la Bollywood – o catastrofă, spun criticii de film" (www.acasatv.ro, 21. 10. 09)

Ca şi termenii *calamitate* şi *dezastru*, termenul *catastrofă* este valorificat în discursul jurnalistic cu întrebuinţarea metaforică din limbajul familiar, care presupune transferul acestui termen axiologic, cu sens negativ, asupra unor cuvinte ce denumesc realităţi obiectuale sau persoane („X e o catastrofă!"). Ca şi în cazul altor termeni (nume de animale, nume de profesii etc.) care, prin schimbarea clasei contextuale, trec din clasa termenilor nonevaluativi/de clasificare în cea a termenilor evaluativi axiologici şi nu mai pun în valoare decât conotaţia depreciativă/meliorativă, termenii *dezastru*, *calamitate* şi *catastrofă* îşi pierd ca metafore cu aplicaţie la clasa substantivelor nume de persoane semul comun 'cu consecinţe foarte grave' şi acutalizează conotaţia „de calitate foarte proastă":

– *La un pas să lase oraşul fără căldură şi apă caldă. Nicolae Matei, un primar catastrofă pentru Năvodari* (www.replicaonline.ro, 8-9. 05. 2010);
–*„Catastrofa de la Sănătate", Cseke Attila, dă undă verde verificării la domiciliu a persoanelor aflate în concediu medical* (www.napocanews.ro, 29. 04. 2010).

Utilizat cu sens metaforic, substantivul *catastrofă* se deosebeşte de substantivele *dezastru* şi *calamitate* în ceea ce priveşte comportamentul sintactic. Uzajul în registru familiar al limbii române înregistrează formulările „X, un/ce dezastru!", „X, o/ce catastrofă!", „X, ce/o calamitate!", dar numai „catastrofa de X", niciodată *„dezastrul/calamitatea de X".

Semul comun „cu consecinţe foarte grave" se păstrează dacă termenii sunt întrebuinţaţi ca metafore pentru nume de obiecte:

BDD-A3146 © 2010 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:28 UTC)

– *Tunelul CFR, o catastrofă ce pândeşte sub oraş* (http//: constanta.ghimpele.ro);
– *Drumuri Sapard – un adevărat dezastru* (www.fonduri-finantari.eu, 14. 01. 10).

Flagel

Termenul *flagel* intră în câmpul lexical „nenorociri majore" cu sensul figurat de *calamitate*, *dezastru* (DEX, p. 383); prin specializare semantică *flagel* devine sinonim cu *boală*, *epidemie*, *molimă*.

(b) În retorica emfatică practicată în media, metafora „flagelului" este una dintre cele mai comune, atingând pragul clişeizării, de vreme ce termenul este folosit aproape automat atunci când discursul jurnalistic atacă teme de interes planetar – alcoolismul, traficul / consumul de droguri, poluarea (de orice fel), obezitatea, prostituţia infantilă, traficul de persoane, terorismul – sau limitat, local, totuşi cu consecinţe sociale semnificative pentru o comunitate:

– Cornelius Nicholson a prezentat *„Drogurile, acest flagel al lumii moderne"* (www.ziare.com 30. 04. 2010);
– *Coruptia, un flagel planetar* (RL, 22. 12. 08);
– *Medvedev: Alcolismul în ţara noastră este un flagel naţional* (www.mediafax.ro, 12. 08. 09)
– *Zgomotul, flagel al lumii moderne*(www.gds.ro, 6. 03. 09);
– *Dosar – Traficul de persoane: UE lupta cu un flagel ce aduce profituri uriaşe* (www.euractiv.ro, 10. 10. 07);
– *Pornografia infantila – Flagelul societăţii moderne* (www.ziuaveche.ro, 9. 02. 2010);
– *Pedofilia – un flagel greu de combătut* (www.dw-world.de, 25.02. 08)
– *Politizarea, un flagel devastator* (CR, 19. 04. 2010)
– *Febra aftoasă – noul flagel al începutului de mileniu* (www.ziaruldeiasi.ro, 20. 03. 01)
– *Mafia pieţelor – un flagel greu de stârpit* (A, 15. 08.02)
– *Violenţa asupra copilului, un flagel al societăţii româneşti* (http//:2005.informatia.ro, 8. 05. 2010)
– *Poluarea sonoră, un adevărat flagel pentru constănţeni* (www.telgrafonline.ro, 4. 07. 07)

Urgie

În DEX termenul *urgie*, specificat (pop.) este definit mai general ca (a) „nenorocire care se abate asupra a ceva sau cuiva" şi într-o accepţie mai restrânsă ca (b) „dezlănţuire violentă de forţe ale naturii; prăpăd" (p. 1139). Presa, atât scrisă, cât şi cea audio-vizuală, valorifică mai rar prima accepţie, cu referire de obicei la viaţa cotidiană; intenţia jurnalistului de a supralicita efectul dramatic este, în acest caz, evidentă:

(a) – *Urgie de la lumânări – un mort şi apartamente făcute scrum* (www.monitorulneamt.ro, 8. 04. 2010);
– *Urgie la asociaţii* [de locatari] (www. ziaruldeiasi.ro,, 23. 03. 01).

Este neobişnuit însă ca acest termen, aparţinând lexicului popular, să apară în contexte referitoare la viaţa economică sau cea politică: *Urgie pe bursă: 60 de brokeri concediaţi in zece zile* (www.roportal.ro, 12. 12. 08).

BDD-A3146 © 2010 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:28 UTC)

(b) Termenul *urgie*, mai concret, în consecinţă simţit ca având un plus de expresivitate, este preferat de jurnalişti în titrarea unor articole sau ştiri de comentariu despre dereglările climei sau despre fenomenele meteorologice severe (*În plină urgie, Berceanu demite directorii de la „Drumuri", iar jandarmii, pompierii şi SMURD sunt pe baricade*, www. ciao.ro, 20. 12. 09). Se poate detecta chiar un titlu-clişeu, în care termenul *urgie* este urmat de o determinare locală (numele regiunii, al judeţului, al oraşului în care se întâlnesc asemenea fenomene), cu care sunt titrate numeroase articole/ştiri de sezon:

– *Urgie în Maramureş* (www.glasulmaramuresului.ro, 16. 06. 2010);
– *Urgie in Argeş* (Judeţ paralizat de viscol), http:// observator.antena1.ro, 11.02.2010);
– *Urgie în Dolj şi în Olt! Zeci de maşini au rămas înzăpezite* (http:// craiova.time.4news.ro, 12 02. 10);
– *Urgie pe şoselele din Bănie* (www.videonews.ro, 20. 02. 09);
– *Urgie pe şosele: între Bucureşti şi Braşov nu s-a circulat noaptea*. (www.ziare.com., 3.1.07)

B) Termeni specifici

Avalanşă

În DEX termenul *avalanşă* este definit ca „masă de zăpadă care se desprinde de pe coasta unui munte şi se rostogoleşte la vale (ducând cu sine şi pietrele, copacii etc. întâlniţi în cale); lavină" (p. 76):

(a) Cu acest sens denotativ, termenul *avalanşă* este întâlnit în relatările referitoare la accidente montane:

– *Schiorul surprins de avalanşă la Bâlea Cascadă a fost găsit mort* (www.apropo.ro, 21. 02. 10);
– *Risc de avalanşă în Făgăraş şi Bucegi* (www. cancan.ro, 7.03. 10), cu subtitlul: *Salvamontiştii avertizează asupra pericolului de avalanşă în munţii Bucegi şi Făgăraş.*

(b) Întrebuinţat cu sens figurat, termenul *avalanşă* este definit „cantitate mare (de..), năvală (de...)" (DEX, p. 76) şi primeşte obligatoriu determinări. Varietatea acestor determinări face ca termenul *avalanşă* să apară în contexte dintre cele mai variate, frecvenţa uzajului său cu sens metaforic compensând domeniul foarte limitat de aplicaţie a termenului cu sensul său denotativ. Rodica Zafiu vedea în utilizarea termenului *avalanşă* în limbajul publicistic un reflex al limbajului totalitar de dinainte de 1989, în măsura în care, alături de termeni ca *paletă*, *panoplie*, *evantai*, *constelaţie*, *mănunchi* sau *noian*, *avalanşă* se subsumează clişeelor cantităţii[13]; cu toate acestea, nu putem face abstracţie de întrebuinţarea curentă a termenului cu sens figurat în limbajul comun (cf. „avalanşă de reproşuri"). Determinările sunt selectate atât din clasa termenilor care desemnează obiecte / abstracţiuni

– *Avalanşă de internări, la Spitalul Clinic de Urgenţe din Iaşi, dupa Sf. Gheorghe* (F, 24. 04. 2010);
– *Avalanşă de note mari la tezele unice* (www.portal.edu.ro, 12. 12. 07)
– Un articol intitulat *Avalanşă electorală: Vadim şi mafia, Oprescu şi sărăcia, Antonescu şi bunul simţ.* În text se precizează: „A început avalanşa de clipuri electorale ale candidaţilor la preşedinţie" (www.9am.ro, 2. 11. 09),

cât şi din clasa termenilor care desemnează persoane:

– *Avalanşă de voluntari la plantat copaci* (www.ecomagazin.ro, 24. 03. 2010);
– *Vaslui: Avalanşă de bolnavi, la Spitalul Judeţean de Urgenţe* (www.agerpres.ro, 24. 04. 2010);
– *Avalanşă de oameni ai străzii în spitale* (www.iasiplus.ro, 27. 01. 2010).

Cutremur

În DEX termenul *cutremur* este definit ca „Mişcare puternică şi bruscă, verticală, orizontală sau de torsiune a scoarţei pământului, provocată de dislocări subterane, de erupţii

BDD-A3146 © 2010 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:28 UTC)

vulcanice: seism"; sensuri fig.: „înfiorare, cutremurare, fior; p. ext. teamă, frică, groază, panică" (p. 254).

(a) Cu sensul denotativ, *cutremur* desemnează evenimente seismice de intensitate variabilă: *Puternic cutremur in largul insulei indoneziene Java* (www.hotnews.ro, 26. 06. 10).

(b) Întrebuințat cu sens figurat, termenul *cutremur* pare a fi specializat în jurnalismul politic şi cel economic pentru a desemna evenimente / fenomene cu efecte perturbatoare importante şi consecințe explozive. După cum indică exemplele care urmează, limbajul jurnalistic nu pare însă a valorifica niciunul dintre sensurile figurate indicate de DEX pentru termenul *cutremur*:

– „Vestea demiterii preşedintelui PSD din Galați a reprezentat «un cutremur [eventual, de gradul 7] pentru administrația gălățeană»" (RL, 21. 08. 03);
– „Cutremurul provocat la Constanța de gruparea S. D. nu a fost resimțit la Bucureşti de către conducerea partidului" (CR, 14. 04. 03);
– *Cutremur în lumea interlopă ieşeană* (RL, 7. 08. 08);
– *Cutremur pe scena politica vrânceană!* [...] (www.vranceamedia.ro, 15. 09. 09);
– „Pornit de pe Wall Street, acest veritabil cutremur bancar a traversat Europa [...]"(www.telegrafonline, 10. 10. 08).

Anumite sintagme în care substantivul *cutremur* intră cu sens metaforic s-au clişeizat ca, de pildă, „cutremur politic", care etichetează o varietate foarte largă de evenimente din viața politică internă sau internațională, ce presupun schimbări bruşte şi semnificative de situație, cu consecințe importante în ceea ce priveşte modificarea raportului de forțe; nu este lipsită de semnificație plasarea unei asemenea sintagme în titlu, cu efect persuasiv garantat, pentru a spori caracterul incitativ[14] al intitulării:

– *Cutremur politic după dezbaterea televizată din Marea Britanie* (www.rfi.ro, 19. 04. 10);
– *Cutremur politic în Germania, resimțit la Bucureşti* (www.euractiv.ro, 24. 05. 05);
– *Pace sub măslini? Cutremur politic în Țara Sfântă* (www.forum.realitatea.net, 07. 07);
– *Cutremur politic de 7 grade!* (www. ziare. zaraf. ro, 28. 07. 06);
– *Cutremur politic în Ungaria?* (www.money.ro, 2010);
– *Demisia lui Remeş, cutremur politic* (RL, 2. 10. 07).

Genocid

Față de alți termeni cu sens superlativ, care desemnează nenorociri provocate de cauze naturale, termenul *genocid* se referă la existența unor cauze umane care provoacă dezastrul. Definiția din DEX – „Crimă comisă cu intenția de a distruge un grup uman, național, etnic etc." (p. 418) – fixează ca element diferențiator de descriere semantică a termenului „număr foarte mare de victime".

(b) În retorica publicistică, atunci când discursul jurnalistic are ca obiect realități sociale sau categorii umane vizate de măsuri (considerate) defavorabile, sensul figurat al termenului *genocid* se materializează ca hiperbolă, ceea ce trădează intenția neîndoielnică a jurnaliştilor de manipulare a cititorilor; ca şi *cutremur*, *genocid* este plasat adesea în titlu, pentru că jurnalistul vrea să impună de la început gradul înalt de intensitate emoțională a discursului său:

BDD-A3146 © 2010 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:28 UTC)

– *Badea afirmă că aşa-zisa reformă a guvernului Boc este de fapt un genocid.* (www.videonews.ro, 9. 05. 2010);
– *Genocid organizat de Poliție şi Drumurile Naționale* (www.iasi.com/stiri);
– *Genocid în administrația publică: lista cu demişii şi noii şefi după vinerea neagră a PSD* (www.money.ro, 2. 0. 09).

Intenția manipulatorie a unui discurs ce supralicitează dramatismul, punând în mişcare afectele negative ale cititorilor, este şi mai bine pusă în valoare, atunci când substantivul „genocid" apare determinat de un adjectiv relațional, care indică domeniul sensibil pentru opinia publică:

– *Sindicatele acuză autoritățile de genocid alimentar* (www.blog.ziaruldeiasi.ro, 12. 03. 09);
– *Vosganian îl acuză pe Băsescu de „genocid moral".* (G, 11.09. 07);
– *Genocid Fiscal* (text: „În goana disperată după venituri la bugetul de stat, Guvernul loveşte în întreprinzători cu un nou Cod Fiscal haotic şi represiv") (SF, 12. 04. 09);
– *Genocid social* („PSD a sărit la gâtul guvernanților acuzându-i de genocid social[...]" (www.as-tv.ro, 7. 05. 2010).

Uneori, dornic de formulări cât mai puțin uz(it)ate, termenul *genocid* apare întrebuințat ca hiperbolă nu foarte fericită, cu referire la alte ființe decât oamenii:
GENOCID PE LĂPUŞEL: Peştii din râul Lăpuşel au fost ucişi de apele reziduale deversate de SC Vital SA, [...] (www.infomm.ro, 6. 08. 09).

Seism

Termenul *seism* este definit în DEX ca „cutremur de pământ" (p. 970); sinonimia dintre cei doi termeni este corectată de specificarea 'limbaj ştiințific' prin care *seism* se deosebeşte față de termenul din limba comună *cutremur*.

(a) Când este întrebuințat cu sensul propriu, substantivul *seism* (ca şi sinonimul său *cutremur*) primeşte determinarea „cu magnitudinea de..." sau este însoțit de adjective ca *puternic*, *mare*, *violent*, *distrugător*, *devastator*. Dacă însă unii jurnalişti califică drept „sesim devastator" un cutremur de 6,3 grade pe scara Richter (*Seism devastator:4.600 morti*, www.ziaruldeiasi.ro, 29. 05. 06), alții se rezumă la calificativul neutru *puternic* pentru a caracteriza cutremure cu magnitudine mult mai mare; acest simplu fapt vorbeşte nu numai despre percepția subiectivă pe care o are jurnalistul asupra evenimentelor de acest gen, dar şi despre maniera în care aceştia înțeleg să le transmită cititorilor, odată cu informația, o stare emoțională intensă.

Întrebuințarea cu sens propriu a termenului *seism* presupune un cadru frastic limitat: în afară de menționarea magnitudinii (determinant), a zonei în care s-a produs (circumstanțial), eventual a numărului de victime (obiect direct), discursul jurnalistic desemnează acțiunea „seismului" prin verbele de acțiune „a se produce", „a avea loc" şi „a zgudui". Dacă verbul „a se produce" şi locuțiunea verbală „a avea loc" indicând un proces cu durată nedeterminată dețin cea mai mare frecvență în discursul jurnalistic practicat în marile cotidiane, verbul cu sens superlativ „a zgudui", care indică un proces instantaneu, pare a fi preferat de televiziunile private (Realitatea TV, ProTV, Antena 1 etc.) şi de ziarele tabloide: Sintagma „seismul/cutremurul a zguduit" devine un nucleu lexico-sintactic stabil al articolelor/ştirilor de presă referitoare la acest subiect (varianta cu diateză pasivă este de asemenea frecventă):

– *Un cutremur cu magnitudinea 6,1 grade pe scara Richter a zguduit miercuri regiunea Maule din Chile* [...] (L, 5. 05.10);

BDD-A3146 © 2010 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:28 UTC)

– „Un seism puternic, produs la mică adâncime, a zguduit duminică nordul Japoniei[...]" (wwww.realitatea.net, 13. 06. 10);
– „Dezastru în centrul Italiei, după un seism devastator care a zguduit duminică noapte orăşelul Aquila [...]" (http//: stirileprotv.ro, 27. 06. 10);
– *Un seism de 6,4 grade a zguduit nordul Indoneziei* (www. info-stiri.ro, 25. 04. 10);
– *Insulele Solomon au fost zguduite de un seism de 6,9 grade pe scara Richter*. (www.ziare.com, 27. 06. 10; cf. „Libertatea")
– *Japonia, zguduită de un seism de 6,9 grade* (www.indexstiri.ro, 30. 10. 09; cf. „Libertatea").

(b) Ca şi termenul *cutremur*, *seism* este întrebuințat ca metaforă hiperbolizantă de preferință pentru a caracteriza stări, evenimente explozive din lumea financiară sau politică:

– *Seism financiar la Humanitas* (www.9am.ro, 29. 07. 09);
– Criza financiară nu s-a incheiat, efectele seismului financiar din SUA urmând să fie resimțite şi în viitor, estimează analiştii Erste Bank (www.dailybusiness.ro, 24. 09. 08);
–„Elveția trăieşte un seism politic", notează presa helvetă la unison. (www.cadranpolitic.ro, 20. 03. 10);
– *Seism de 9 grade in PNL: Berca la PDL* (www.observatordebacau.ro, 21.03. 10)

Tsunami

Cutremurul produs în largul coastelor indoneziene (2004) a fost urmat de un tsunami („valuri uriaşe produse în urma unui seism"), cu efect distrugătoare la mii de kilometri; la câțiva ani după evenimentele de la Banda Aceh, referirea la acel tsunami se făcea încă în termeni de *catastrofal* (www.observaotr.antena1.ro, 30. 03. 10) sau *devastator* (www.europafm.ro, 26. 12. 08; www.ziarulring.ro, 1. 10. 09). Catastrofa naturală a avut un impact emoțional uriaş asupra a milioane de oameni, iar termenul a intrat în retorica jurnaliştilor de pretutindeni[15].

(b) În presa românească, interesează mai ales uzajul metaforic al termenului; ca şi în cazul altor termeni din aceeaşi serie, *tsunami* (echivalat cu „dezastru cu impact major") primeşte de obicei ca determinant un adjectiv relațional care indică domeniul de referință al discursului:

– *Tsunami cultural – după 150 de ani, teoria evoluției încă face valuri* (www.ziarulstiintelor.ro, 06. 03. 10);
– *Locuințele de lux rezistă eroic în fața tsunami-ului imobiliar* (www.newschannel.ro, 12. 03. 09);
– *Riscul contestării alegerilor: „tsunami economic"* (RL, 9. 12. 09);
– *O îngrijorare europeană: tsunami alimentar* (www.hotnews.ro, 24. 04. 08).

Uneori după cum se întâmplă şi în alte situații de acest fel, jurnaliştii pot atrage atenția asupra uzajului metaforic al termenului *tsnuami*, marcându-l prin ghilimele şi renunțând la determinări suplimentare:

– FARUL CONSTANȚA – FC BOTOŞANI DUPĂ DEZASTRUL CU SĂGEATA MARINARII PAR RESEMNAȚI; *Viața e grea după „tsunami"* (www.liga-2.ro, 21.04.2010);
– *„Tsunami" în lumea traficanților de droguri* (www.huon.ro, 27. 08. 08).

Uragan

Termenul *uragan* este definit în DEX ca „ciclon tropical"; cu sens generalizat, *uragan* înseamnă „vânt puternic cu acțiune distrugătoare, însoțit adesea de ploi torențiale" (p. 1138). Ținând seama de această definiție, este semnificativă pentru construcția discursului jurnalistic de tip tabloidizant sintagma, în fond pleonastică, „uragan devastator", care forțează descrierea şi supralicitează efectul emoțional:

BDD-A3146 © 2010 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:28 UTC)

– „La circa trei săptămâni după devastatorul ciclon Katrina [...]" (www.9am.ro, 22. 09. 05, preluat din „Evenimentul Zilei").
– *La doi ani de la trecerea devastatorului uragan Katrina, oraşul New Orleans încă se luptă să revină la normal* (www.realitatea.net, 27. 08.07);
– *Uragan devastator pe insula Haiti din Caraibe* (http:// m.protv.md/stiri, 28. 08. 08);
– *Devastatorul uragan Ida se îndreaptă spre SUA* (www.9am.ro, 10. 11. 09);
– *Uragan devastator* este titrată ştirea despre uraganul care a lovit El Salvador (www.primatv.ro, 9. 11. 09).

Sintagma „devastatorul uragan" este recurentă şi în discursul milenarist din presa laică şi religioasă care vorbeşte despre sfârşitul lumii (anunţat sau nu de calendarul maiaş pentru 2012), de încălzirea globală şi efectele ei dezastruoase, de schimbările dramatice ale climei planetare.
(b) Ca metaforă, substantivul *uragan* este preferat de discursul jurnalismului sportiv, prin excelenţă marcat de tratarea tabloidizantă a informaţiei[16]:

– *Vine ca un uragan tăvălugul catalan / Barcelona - Real Madrid 2-0* (www. sport365.ro, 14. 12. 08);
– *Dinamo - Rapid - 0 -2 - Uragan vişiniu* (www.sport.rol.ro, 12. 11. 07).

Uragan pare a fi şi o formulă verificată de caracterizare metaforică a unor sportivi (mai ales fotbalişti):

– *Uraganul Dică* [mijlocaşul la CFR. Cluj] (http//: cfrmania.gsp.ro, 25.02.2010);
– *Uraganul Uhrin* [fost antrenor la FC Timişoara] (http//: cfrmania.gsp.ro 21.01.2009);
– *Uraganul Serena* [Williams] (www.fotbal-romania.ro, 14.09.2009).

Ocazional, metafora *uragan* desemnează mai ales în presa de provincie evenimente locale, a căror importanţă jurnalistul o supralicitează pentru a conferi o greutate mai mare informaţiilor furnizate de articolul său: *Uragan la „Concordia"* (www.ziaruldeiasi.ro, 12. 12. 98).

Viitură
În DEX termenul *viitură* primeşte următoarea definiţie: „Creşterea bruscă a nivelului apei dintr-un râu (care poate duce la revărsarea lui)." (p. 1162).
(a) Ca şi alţi termeni specifici din câmpul lexical „nenorociri majore", *viitură* este întrebuinţat cu sens propriu în contexte mai mult sau mai puţin „standardizate", impuse, pe de o parte, de exigenţa raportării la realităţi precis circumscrise, pe de lată parte, de formatul discursului melodramatic, tabloidizant. Termenul primeşte fie determinanţi adjectivali cu sens superlativ (*Viituri năprasnice au făcut pagube importante în mai multe judeţe*, www.stirileprotv.ro, 31. 05. 10), fie este legat de formulări verbale cu sens superlativ:

– *Haos în Dâmboviţa. Viitura a făcut prăpăd*. (http:// vodpod.com, cf. ProTV, 31.05.10);
– *Viitura a făcut ravagii la Suceava* (www.allpress.ro, cf. Realitatea TV, 27. 06. 10);
–*Viitura a făcut ravagii la Câmpia Turzii* (www.campiaonline.ro, 23. 06. 20).

Uneori intenţia de exagerare voită, am putea spune de întrebuinţare hiperbolizantă a unor asemenea expresii, este evidentă, atunci când contextul verbal imediat o contrazice. Afirmaţia *„În satul Dealu Frumos, o viitură a făcut prăpăd în câteva minute*" este urmată de precizarea că „prăpădul" a constat, de fapt, în avarierea a două maşini. (www.roportal.ro, 29. 06. 10, cf. ProTV).
(b) Caracterul intempestiv al fenomenului natural, căruia omul nu-i poate opune rezistenţă, se traduce şi prin caracterul verbelor, dinamice, tranzitive – *a speria*, *a lua pe sus*, *a lovi* – sau de mişcare – *a pătrunde*, cu care termenul este asociat, dar semnificativ este faptul

BDD-A3146 © 2010 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:28 UTC)

că cele mai multe contexte în care apare substantivul *viitură* cu sens propriu sunt construite cu aceste verbe la diateza pasivă, ceea ce sugerează animizarea fenomenului natural. De aceea nu puține sunt contextele în care termenul *viitură* este întrebuințat ca personificare:

– *Viitura a fentat autoritățile în lalomița* (CN, 29. 09. 05);
–*Viitura își arată colții !* (www.infodeltadunarii.ro, 02.08.2008);
–*Viitura a avut „dreptate"* [despre asigurările de bunuri în caz de calamitate naturală] (www.monitorulneamt.ro, 8. 08. 08).

Este o caracteristică a limbajului jurnalistic de pretutindeni să trateze anumite realități în termenii altei realități, mai ales dacă domeniul din care se alege termenul metaforizant este de interes general. În perioadele de perturbări meteorologice accentuate, de inundații masive, este de aşteptat ca termenul „viitură" să „explodeze" în comentariile jurnaliştilor pe cele mai diverse teme; de regulă, determinantul (adjectival sau substantival) indică domeniul de referință al discursului:

– *Vânătoare şi pescuit: viitura concesionării* [articol legat de concesionarea lacurilor de pe râul Colentina] (www.universulpadurii.ro, 30. 09.05);
– *Viitura scumpirilor* (RL, 29. 06. 06);
– *Viitura electorală: 362.000 de candidați la alegerile locale* (RL, 30. 05. 08);
– *Viitura concedierilor mătură portul Constanța* (www.cuget.liber.ro, 4. 02. 09).

Concluzii

Examinarea unor contexte variate din presa scrisă şi audio-vizuală a pus în evidență un comportament unitar al termenilor din câmpul lexical „nenorociri majore". Discursul jurnalistic fixează, de obicei, ca descriptori pentru *anumite* domenii ale realității *anumiți* termeni fie generici, fie specifici, fie cu sens denotativ, fie cu sens conotativ (hiperbolizant sau metaforic). Termenul *calamitate* apare automat în discursul presei scrise/audio-vizuale cu referire la efectele modificărilor climatice bruşte asupra agriculturii, după cum *urgie* este termenul preferat de jurnaliştii televiziunilor private şi al tabloidelor în redactarea ştirilor referitoare la intemperiile hibernale; seria *dezastru*, *calamitate*, *catastrofă* este folosită cu referire la persoane (mai ales în limbajul sportiv sau în cel politic al presei de opoziție). S-a putut constata de asemenea recurența unor structuri sintagmatice în care apar termenii acestui câmp lexical: „cutremur politic", „cutremurul / seismul a zguduit", „viitura a făcut ravagii/prăpăd" etc. Asemenea uzaje recurente (la care se pot adăuga metafore ca *flagel*) se clişeizează şi devin indici stilistici de caracterizare a unui anumit stil jurnalistic (senzaționalist, tabloidizant etc.)[17].

Faptul că majoritatea exemplelor selectate sunt titluri nu este întâmplător. O întreagă strategie a persuasiunii şi a „acroşării" cititorilor – nu numai în presa de scandal, tabloidă – se întemeiază pe plasarea în titluri a termenilor, fie generici, fie specifici, din câmpul lexical „nenorociri majore".

NOTE

[1.] Alina Bârgăoanu consideră selectivitatea drept problema centrală a mass media, dată fiind „natura problematică a evenimentelor", care „nu se nasc toate egale" (*Tirania actialității. O introducere în istoria şi teoria ştirilor*, Tritonic, Bucureşti, 2006, p. 158 şi urm.)

[2.] Mariana Cernicova constată în România postdecembristă existența unui limbaj clişeizat care tinde să devină, pentru marea masă a consumatorilor de presă, un element de validare a discursului public, în timp ce lingviştii, sociologii, psihologii nu contenesc să atragă atenția asupra pericolului

BDD-A3146 © 2010 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:28 UTC)

pe care un asemenea limbaj îl reprezintă pentru sănătatea comunicării între diferitele compartimente ale societății. Unul dintre domeniile predilecte în care se manifestă ceea ce M. Cernicova numeşte „noulimba de lemn" este presa televizuală, responsabilă de o serie de formulări sterotipate, între care cele din „categoria Cătălin Radu Tănase" („a fost bătut cu sălbăticie", „îngrozitoarea catastrofă", „calvarul de neînchipuit", „după o noapte de coşmar") interesează direct cercetarea de față (*Noulimba de tranziție,* în Ilie Rad (coord.), *Limba de lemn în presă*, Tritonic, Bucureşti, 2009, p. 253).

[3.] David Rowe deosebeşte patru tipuri de discurs în jurnalismul sportiv: ştirile hard, ştirile soft, discursul marcat de retorica tradițională şi comentariul reflexiv. În ciuda faptului că formatul „știrilor hard" presupune consemnarea obiectivă a informațiilor, la persoana a III-a, Rowe constată că, la ora actuală, acest tip de discurs jurnalistic sportiv este foarte asemănător în presa scrisă şi în cea de scandal (*Tipologii ale jurnalismului sportiv*, în Peter Dalghren, Colin Sparks (coord.), *Jurnalismul şi cultura populară*, Polirom, Iaşi, 2004 (1992), p. 111-119).

[4.] J. Gripsrud, *Estetica şi politica melodramei*, în Peter Dahlgren şi Colin Sparks (coord.), *Jurnalismul şi cultura populară*, Polirom, Iaşi, 2004, p. 98.

[5.] Considerăm că seria de termeni „nenorociri majore" reprezintă un câmp lexico-semantic, deoarece răspunde definiției date de Angela Bidu-Vrânceanu – „Câmpurile *lexicale* (*lexico-semntice*) sunt fragmente (subansambluri, mulțimi) din ansamblul lexical al unei limbi, care grupează denumiri având *primele seme comune* în definiția sensului" (*Câmpuri lexicale din limba română. Probleme teoretice şi aplicații practice*, Editura Universității din Bucureşti, Bucureşti, 2008, p. 57-58) – şi criteriilor de delimitare a unui câmp, legate de existența unor seme comune: unul lexico-gramatical (în cazul de față, toți termenii sunt substantive) şi mai multe seme generice (în cazul de față semul „cu consecințe distrugătoare foarte grave").

[6.] Câmpul lexical „nenorociri majore" este un câmp organizat ierarhic; în consecință, putem vorbi de existența unor hiperonime, termeni generici, şi a unor hiponime, intrând în subclase diferite, care se intersectează. Pentru o discuție asupra relației de hiponimie v . A. Bidu-Vrânceanu, *Câmpuri lexicale.., ed.cit.*, p. 52-55.

[7.] v. A. Bidu-Vrânceanu, despre tipologia semelor, în *Câmpuri lexicale..., ed.cit.*, p. 22-25.

[8.] Gh. Dragomirescu admite că, exprimate prin substantive, hiperbolele sunt potențiale metafore; termenul de „metaforă hiperbolizantă" rezumă acest comportament complex al cuvintelor, în care „depăşirea limitelor" proprie hiperbolei se combină cu transferul de sens caracteristic metaforei (*Mică enciclopedie a figurilor de stil*, Editura ştiințifică şi enciclopedică, Bucureşti, 1975, p.78).

[9.] Trecând în revistă figurile constitutive pentru retorica discursului media (*Retorica publicistică: de la paratext la text*, Editura Universității din Bucureşti, 2006, p. 44-56), Maria Cvasnâi-Cătănescu nu ia în calcul nici hiperbola, nici metafora hiperbolizantă, deşi acestea dețin o frecvență semnificativă în ştirile de tip tabloid sau în jurnalismul sportiv.

[10.] Sunt relaționale acele adjective care „exprimă o relație între două substantive, iar, morfosintactic, nu cunosc categoria comparației şi, în mod normal, nu apar în poziția de nume predicativ" (Angela Bidu-Vrânceanu, Cristina Călăraşu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaş, Gabriela Pană Dindelegan, DŞL, Nemira, Bucureşti, 2001, p. 24).

[11.] Gh. Dragomirescu defineşte hiperbola ca „figură de insistență care constă în exagerarea expresiei, fie mărind, fie micşorând imaginea obiectului (de obicei concret) peste limitele sale fireşti" subliniind importanța factorului psihologic, subiectiv, în constituirea figurii: „Hiperbola este generată, în vorbirea dominată de impulsul unui sentiment puternic, de admirație sau dispreț, de indignare şi revoltă, în primul rând, de nevoia irezistibilă de a ridiculiza obiectul" (*Mica enciclopedie..., ed.cit.*, p. 78).

[12.] Este ceea ce M. Cvasnâi-Cătănescu numesşte „metaforă disforică (*op. cit.*, p. 53).

[13.] Rodica Zafiu, *Limbaj şi politică*, Editura Universității din Bucureşti, Bucureşti, 2007, p. 100.

[14]. Sorin Preda distinge două categorii de titluri (cf. Michel Voirol): informative şi incitative. Acestea din urmă, pe care le numeşte şi titluri-formulă, au o frecvență sporită în presa de senzație (sau de tip tabloid) (*Tehnici de redactare în presa scrisă*, Polirom, Iaşi, 2006, p. 121-122). Termenii din câmpul lexical „nenorociri majore" sunt atât în varianta întrebuințării denotative, cât şi în cea a întrebuințării contotative elemente predilecte în construcia titlurilor incitative.

BDD-A3146 © 2010 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:28 UTC)

[15.] M. Cvasnâi-Cătănescu înregistrează drept caracteristică a figurării textului jurnalistic „Tendința de a inventa şi de a impune [...] metafore ocazionale, dependente de circumstanțe concrete, particulare. [...] În general, sunt metafore efemere, a căror forță şi perioadă de circulație coincide cu durata evenimentelor care le-a generat." (*op. cit*., p. 52).

[16.] D. Rowe apreciază că limbajul melodramatic (propriu tabloidelor) a devenit „endemic" în cazul jurnalismului sportiv, chiar în ştirile *hard*; în acest caz, jurnalistul nu se plasează în centrul evenimentelor, ci acestea sunt descrise ca fiind dramatice (*op. cit.,* p. 113).

[17.] V. discuția despre apetența discursului televizual pentru latura senzațională a evenimentelor în John Langer, *Ştiri groaznice la televizor*, în Peter Dahlgren şi Colin Sparks (coord.),, *Jurnalismul şi cultura populară*, Polirom, Iaşi, 2004, p. 124-139.

SIGLE

DEX – *Dicționarul explicativ al limbii române*, Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1996

DSLR – Luiza Seche, Miecea Seche, *Dicționarul de sinonime al limbii române*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, Bucureşti, 1982

DŞL – Angela Bidu-Vrânceanu, Cristina călăraşu, Liliana Ionescu-Ruxăndoiu, Mihaela Mancaş, Gabriela Pană Dinelegan, *Dicționar de ştiințe ale limbii*, Nemira, Bucureşti, 2001

A – „Adevărul"
C – „Capital"
CN – „Curierul Național"
CR – „Cronica Română"
EvZ – „Evenimentul Zilei"
F – „Financiarul"
G – „Gândul"
L – „Libertatea"
RL – „România liberă"
SF – „Săptămâna Financiară"
Z – „Ziua"

SURSE ELECTRONICE UTILIZATE

http://cfrmania.gsp.ro; http://constanta.ghimpele.ro; http://craiova.time.4news.ro; http://2005.informatia.ro; htttp://m.protv.md/stiri; http://stiri.zoot. ro; http://vodpod.com ; www.acasatv.ro; www.agenda.ro; www.agerpres.ro; www.allpress.ro; ro.altermedia.info; www.apropo.ro; www.aradon. Ro; www.as-tv.ro; www.avocatnet.ro; www.bacauexpres.ro; www.bucuresteni.ro; www.cadranpolitic.ro; www.campionline.ro; www.cancan.ro; www.ciao.ro; www.constiinte.ro; www.cronicaromana.ro; www.cuget.liber.ro; www.ecomagazin.ro; www.daciccool.ro; www.dailybusiness.ro; www.dw-world.de; www.ecomagazin.ro; www.epitesti.ro; www.euractiv.ro; www.fonduri-finantari.eu; www.fotbal-romania.ro; www.gandul.info/news.romania; www.gazetadebistrita.ro; www.gds.ro; www.glasulmaramuresului.ro; www.gorjnews.ro; www.hotnews.ro; www.huon.ro; www.iasi.com/stiri; www.iasiplus.ro; www.ideideafaceri.ro; www.indexstiri.ro; www.infodeltadunarii.ro; www.inform.ro; www.info-sport.ro; www.info-stiri.ro; www.jurnalulbtd.ro; www.jurnaluldevrancea; www.liga-2.ro; www.mediafax.ro; www.money.ro; www.monitorulneamt.ro; www.napocanews.ro; www.newsiasi.ro; www.newschannel.ro; www.observator.antena1.rot www.observatodebacau.ro; www.opiniicetatenesti; www.portal.edu.ro; www.postamedicala.ro; www.presaonline.ro; www.primatv.ro; www.prosport.ro; www.realitatea.net; www.replicaonline.ro; www.rfi.ro; www.sport.rol.ro; www.sport.ro/liga-1; www.sport365.ro;

BDD-A3146 © 2010 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:28 UTC)

www.stirileprotv.ro; www.stiri.itbox.ro; www.telegrafonline.ro; www.universulpadurii.ro; www.videonews.ro; www.virtualarad.net
www.vranceamedia.ro; www.ziardambovita.ro; www.ziare.com; www.ziaruldeiasi.ro; www.ziuadevest.ro; www.ziarulstiintelor.ro; www.ziuaveche.ro; www. ziare. zaraf. Ro; www.stiri. zoot.ro; www.wall-street.ro; www. 9am.ro

BIBLIOGRAFIE

Bârgăoanu, Alina, (2006): *Tirania actialității. O introducere în istoria şi teoria ştirilor*, Tritonic, Bucureşti

Bidu-Vranceanu, Angela, (2008): *Câmpuri lexicale din limba română. Probleme teoretice şi aplicații practice*, Editura Universității din Bucureşti, Bucureşti

Cernicova, Mariana, (2009): *Noulimba de tranziție*, în Ilie RAD (coord.), *Limba de lemn în presă*, Tritonic, Bucureşti, p. 250-262

Cvasnâi-Cătănescu, Maria, (2006): *Retorica publicistică: de la paratext la text*, Editurs Universității din Bucureşti, Bucureşti

Gripsrud, Jostein, (2004, 1992): *Estetica şi politica melodramei*, în Peter Dahlgren, Colin Sparks (coord.), *Jurnalismul şi cultura populară*, Polirom, Iaşi, p. 95-106

Langer, John, (2004, 1992): *Ştiri groaznice la televizor*, în Peter Dahlgren, Colin Sparks (coord.), *Jurnalismul şi cultura populară*, Polirom, Iaşi, p. 124-139

Preda, Sorin, (2006): *Tehnici de redactare în presa scrisă,* Polirom, Iaşi

Rowe, David, (2004, 1992): *Tipologii ale jurnalismului sportiv*, în Peter Dahlgren, Colin Sparks (coord.), *Jurnalismul şi cultura populară*, Polirom, Iaşi, p. 107-123

Stoichițoiu-Ichim, Adriana, (2001): *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică. Influențe. Creativitate*, All, Bucureşti

Zafiu, Rodica, (2007): *Limbaj şi politică*, Editura Universității din Bucureşti, Bucureşti

RÉSUMÉ

LA SEMANTIQUE DU DESASTRE

Notre étude vise à analyser le comportement sémantique des termes du champ lexical des « malheurs majeurs » du discours journalistique. Tant pour les termes généraux - désastre, calamité, cataclysme, catastrophe, ravages, dévastation – que pour les termes spécifiques - avalanche, tremblement de terre/séisme, génocide, tsunami, ouragan, inondation - on examine les utilisations des sens dénotatifs et connotatifs (hyperbole, métaphore) et aussi les clichés caractéristiques au langage journalistique qui contient ces termes.

Mots-clés: *tabloïdisation, métaphore hyperbolisante, clichéisation.*

BDD-A3146 © 2010 Editura Europlus
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:53:28 UTC)